

Dyslexieprotocol Meander College 2018

Versie:	4
Datum:	30 januari 2018
Onderwerp:	Dyslexieprotocol
Eigenaar procedure:	Expertgroep passend onderwijs en zorgcoördinator
Evaluatiemomenten:	Specialisten en vakdocenten: jan. 2018 MT: feb. 2018

Inhoudsopgave:

1. Inleiding
2. Schoolbeleid voor dyslexie
3. Wat is dyslexie?
4. Signalering en doorverwijzing
5. Sociaal-emotionele ondersteuning in de lessen
6. Pedagogische-didactische ondersteuning tijdens de les
7. Ondersteuning mentoraat
8. Aanpassingen van het onderwijs: compenserende faciliteiten en dispensatie
9. Ondersteuning buiten de lessen
10. Wet- en regelgeving

1 Inleiding

Voor u ligt het dyslexieprotocol van het Meander College. Dit protocol is tevens geschreven voor taalzwakke leerlingen. In dit protocol wordt beschreven wat dyslexie is en wat de mogelijke interventies van alle betrokkenen kunnen zijn binnen het voortgezet onderwijs.

Het Meander College wil een school zijn die kinderen in staat stelt hun talenten te ontwikkelen en dat type onderwijs te volgen dat aansluit bij hun intellectuele capaciteiten.

Waar in het dyslexieprotocol gesproken wordt over ouders kan ook gesproken worden van ouder(s)/verzorger(s). Tevens geldt dat er gesproken wordt over 'hij' als het gaat om een dyslectische leerling. Uiteraard wordt hier zowel hij als zij bedoeld.

2 Schoolbeleid voor dyslexie

Het schoolbeleid voor dyslexie sluit aan bij de missie van het Meander College en het schoolbeleid ten aanzien van dyslexie. We kunnen dit in vier uitgangspunten weergeven, namelijk:

- De leerling staat centraal
- De ondersteuning krijgt een geïntegreerde aanpak
- De ondersteuning vindt plaats gedurende de hele schoolloopbaan
- De ondersteuning gaat uit van wat werkt bij de leerling en wat een zo groot mogelijk effect heeft.

3 Wat is dyslexie?

Dyslexie is een specifieke leerstoornis die zich kenmerkt door een hardnekkig probleem in het aanleren van accuraat en vlot lezen en/of spellen op woordniveau dat niet het gevolg is van omgevingsfactoren en/of een lichamelijke, neurologische of een algemene verstandelijke beperking (SDN, 2016).

Dit betekent dat het gaat om een ernstige lees- en/of spellingachterstand die hardnekkig is, ondanks voldoende gelegenheid tot leren. Het automatiseringstekort uit zich in het voortgezet onderwijs vooral bij complexe taken (lange teksten, functionele schrijfopdrachten) en moderne vreemde talen.

Dyslexie is een beperking die niet te verhelpen is. Het is niet altijd gemakkelijk dyslexie te herkennen: het komt in verschillende mate voor, van zwak tot zeer ernstig.

Ruijsenaars en Van den Bos (2011) maken ten aanzien van dyslexie een onderscheid tussen feitelijke beperkingen in het lezen en schrijven en naast het lezen en schrijven en beperkingen zoals deze door de dyslecticus (kunnen) worden ervaren. Het gaat dan om traag spellen, een traag leestempo en geheugen- en/of concentratieproblemen (feitelijke beperkingen) en om onzekerheden, faalangst, frustraties, vastlopen in studie of werk (ervaren beperkingen). Zowel de feitelijke beperkingen als de ervaren beperkingen kunnen het dagelijks functioneren van dyslectici belemmeren. Hoe iemand de dyslexie individueel ervaart, hangt af van

interne (persoonlijkheid, persoonlijke doelen en waarden) en externe factoren (sociale steun, gebeurtenissen die aan de dyslexie zijn gekoppeld). Veel voorkomende coping strategieën zijn:

1. De emotiegerichte coping: de leerling laat een beperkt geloof in eigen kunnen zien, en vertoont emotionele reacties, zoals frustratie, angst (hoge hartslag tijdens toetsen) en niet meer naar school durven. Het lage zelfbeeld kan een gevolg zijn van gebrek aan autonomie tijdens de basisschooltijd. Ook in het VO kunnen leerlingen met dyslexie zich nog afhankelijk van anderen voelen, zoals ouders of docenten. In de puberteit is meer afstand nodig en er moet dan ook gestreefd worden naar meer zelfstandigheid, met of zonder hulpmiddelen.
2. De vermijdende coping uit zich bijv. door helemaal niet meer aan de taak te beginnen. Het is aangenamer voor de leerling om na afloop van een toets te kunnen zeggen dat hij het niet geleerd heeft, dan dat hij met veel extra inspanning toch nog een onvoldoende haalt. Dit vermijdingsgedrag (attributieprobleem) wordt vaak verward met motivatieproblemen. Een andere vorm van vermijdingsgedrag is bijv. het vertonen van clownesk gedrag in de klas.
3. De taakgerichte coping uit zich door (thuis) heel hard te werken en zich overdreven voor te bereiden. De tijd die wordt besteed aan de opdracht, staat niet meer in verhouding tot de taak. Dit leidt regelmatig tot depressiviteit bij leerlingen met dyslexie. Deze copingstijl komt in verhouding vaker voor bij meisjes.

Iedere copingstijl vereist een eigen aanpak. Uit onderzoek blijkt dat de leerlingen met dyslexie meestal goed kunnen aangeven wat ze tijdens de lessen nodig hebben en wat ze prettig vinden. Dit kan verschillen per vak. Niet alleen mentoren, maar ook vakdocenten, dienen hierom met de leerlingen in gesprek te zijn.

4 Signalering en doorverwijzing

Bij veel dyslectische leerlingen is de diagnose dyslexie tijdens het basisonderwijs gesteld, maar toch signaleren docenten, mentoren en zorgspecialisten bij andere leerlingen ernstige lees- en /of spellingproblemen, zowel in de brugklas als in hogere leerjaren. Een aantal van hen krijgt na individueel onderzoek de diagnose dyslexie. Docenten, mentoren en zorgspecialisten hebben daarom de taak alert te zijn op leerlingen met deze problemen.

Op het Meander College worden leerlingen met ernstige lees- en spellingproblemen als volgt gesignaleerd:

- Op basis van informatie vanuit het basisonderwijs.
- Door observatie.
- Door afname van signaleringstoetsen in de brugklas.

Het signaleren:

Het signaleren begint bij problemen met automatiseren. Problemen met automatiseren uiteten zich onder andere bij:

- directe woordherkenning (technisch lezen): dit kan consequenties hebben voor het begrijpen van de tekst, doordat woorden soms verkeerd gelezen worden of relevante informatie wordt overgeslagen door een gebrek aan tijd;
- het onthouden van woordbeelden (spelling, moderne vreemde talen);
- het onthouden van losse op zichzelf staande gegevens, bijvoorbeeld jaartallen, plaatsnamen, muzieknoden. Dyslectische leerlingen hebben als gevolg van het talige fonologische tekort moeite met het onthouden van losse gegevens, zoals rijtjes, woordjes, topografie en formules. Als ze informatie niet krijgen aangeboden in samenhang met de gegevens, dan zullen ze moeite hebben om deze informatie te onthouden;
- begrippen en formules bij exacte vakken;
- twee dingen tegelijk doen, bijvoorbeeld schrijven en luisteren.

Doorverwijzing:

Bovengenoemde signalen worden door de desbetreffende persoon doorgegeven aan de mentor van de leerling. De mentor neemt contact op met ouders om eventuele aanvullingen mee te nemen bij het invullen van de signaalbrief (zie bijlage 1). De signaalbrief wordt ingebracht bij het intern zorgoverleg en de betrokken persoon vanuit het intern zorgoverleg zal samen met de mentor en ouders tot een conclusie komen. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat er een individueel onderzoek naar dyslexie gaat plaatsvinden.

5 Sociaal-emotionele ondersteuning in de lessen

Uit onderzoek blijkt dat dyslexie vaak samengaat met een lage zelfwaardering, depressie gedrag en negatief zelfbeeld (Poleij, Leseman&Stikkelbroek, 2009; Gouwetor, Bekebrede & Van der Leij, 2010). Deze psychosociale problematiek heeft negatieve gevolgen op leerresultaten en speelt bij veel dyslectische volwassenen nog steeds een rol (Ruijssenaars et al., 2008). Omgevingsfactoren kunnen een positieve invloed hebben op de psychosociale ontwikkeling.

Docenten kunnen dyslectische leerlingen leren omgaan met de negatieve gevolgen van dyslexie op leerresultaten en zij kunnen de zelfwaardering versterken door ervoor te zorgen dat een leerling aan de drie psychologische basisbehoeften die iedereen eigen zijn, kan voldoen: de behoefte aan relatie, de behoefte aan competentie en de behoefte aan autonomie (Deci & Ryan, 1990; Stevens, 1997; zie beschrijving in Ebbens & Ettekoven, 2005).

Op het Meander College vinden de volgende interventies plaats om de behoefte aan relatie, competentie en autonomie te kunnen waarborgen bij leerlingen met dyslexie of bij taalzwakke leerlingen:

- De docent weet wat dyslexie inhoudt en weet wat de gevolgen ervan kunnen zijn.
- De docent weet welke leerlingen er in de klas dyslectisch zijn en laat door zijn feedback zien dat hij het probleem begrijpt.

- De docent steunt de leerling op momenten dat het moeilijk gaat en zoekt samen naar mogelijkheden die helpen bij acceptatie.
- De docent geeft feedback niet alleen op de uiteindelijke cijfers die een leerling haalt, maar ook op de relatieve vooruitgang van een leerling.
- De docent beschouwt fouten die leerlingen maken, als mogelijkheid om het leerproces te versterken. De docent en leerling kijken samen naar de mogelijke oorzaak van de fout en zien het als een uitdaging om samen na te gaan hoe de fout in de toekomst kan worden voorkomen.
- De docent is duidelijk over de regels en procedures die op school en in de les gelden en reageert consequent als een leerling regels niet nakomt. De docent zal, indien de leerling zich niet aan afspraken houdt, vooraleerst in gesprek gaan met de leerling om te achterhalen wat nodig is om volgende keer wel aan de afspraken te voldoen.

6 Pedagogische-didactische ondersteuning tijdens de les

Ongeacht het onderwijsconcept dat een docent hanteert, komen er in lessen steeds terugkerende activiteiten voor. Hieronder worden een aantal interventies benoemd. Deze interventies zijn niet alleen behulpzaam voor leerlingen met dyslexie, maar ook de overige leerlingen kunnen hiervan profiteren (Mackay, 2001).

De kijkwijzer van het Meander College bevat criteria over de kwaliteit van de les. Een goed gestructureerde les ondersteunt alle leerlingen en in het bijzonder de leerlingen met dyslexie.

De pedagogische-didactische ondersteuning ziet er als volgt uit:

- Wees terughoudend met het geven van leesbeurten aan dyslectische leerlingen in de klas; ga in overleg of ze dit willen of niet.
- Maximaal één repetitie voor een moderne vreemde taal op één dag voor de onderbouw. Voor de bovenbouw wordt onderzocht of dit eveneens mogelijk is.
- Zorg (bij de toets) voor een duidelijke lay-out met ruime interlinie met lettertype Arial 12.
- Bespreek toetsen na, zodat de leerlingen van hun fouten kunnen leren.
- Help leerlingen die problemen hebben met het maken van goede aantekeningen:
 - leer leerlingen hoe ze aantekeningen moeten maken;
 - laat de leerlingen kopieën (of foto met device) maken van het werk van klasgenoten of deel zelf aantekeningen uit aan het einde van de les (bijvoorbeeld flipcharts of de PowerPoint van het digibord), zodat de dyslectische leerling zijn aandacht kan richten op de uitleg;
 - geef tijdens de les extra tijd om aantekeningen door te lezen / te bespreken, zodat er om extra uitleg of aanvullingen gevraagd kan worden.
- Vermijd de situatie dat de leerlingen dingen fout aanleren:
 - controleer regelmatig werkboeken en schriften;
 - attendeer leerlingen op schrijven is bekijken.
 - geef voldoende tijd bij het verbeteren in de klas en werk met nakijkvellen;

- soms kunnen leerlingen hun eigen handschrift niet lezen of zijn antwoorden ongestructureerd genoteerd. Laat dan kopieën maken van het antwoordenboek of werkboek van klasgenoten.
- Gebruik heldere taal:
 - gebruik woorden die leerlingen kennen; (modellen (= met Nieuwsbegrip oefenen leerlingen verschillende leesstrategieën))
 - leg nieuwe termen goed uit;
 - geef concrete voorbeelden die aansluiten bij de ervaringswereld van de leerling;
 - visualiseer de uitleg;
 - vraag leerlingen om voorbeelden te geven;
 - wees direct: vermijd ontkenningen en vage aanduidingen;
 - pas het tempo aan de leerlingen aan;
 - laat de leerlingen navertellen wat is uitgelegd en wat de opdracht is.
- Schrijf het huiswerk ruim voor het einde van de les op het bord en noteer het huiswerk in Magister.
- Wijs de leerlingen op de mogelijkheid om gebruik te maken van gesproken teksten of andere hulpmiddelen die de methode biedt.
- Zeg of schrijf nooit: “Je hebt zeker niet geleerd”, maar vraag aan de leerlingen wat en hoe hij heeft geleerd. Geef tips voor betere/andere leer- en leesstrategieën.
- Bespreek welke spellingfouten worden meegeteld in de beoordeling; maak een verschil tussen inzichtfouten en andere spellingfouten.
- Corrigeren van spellingfouten, in ieder geval bij de talen: schrijf het correcte woord volledig naast het verkeerd gespelde woord. Door het hele woord op te schrijven kan een leerling het juiste woordbeeld onthouden. Let bij het corrigeren op de afspraken die in het protocol zijn vastgelegd.
- Prent de leerling het gebruik van de spellingregels (werkwoordspelling) en het juiste gebruik van interpunctie in (hoofdletters, punten en komma's). Hierdoor kan de leerling meer structuur in zijn werken en in de tekst aanbrengen. Ook voor het gebruik van ondersteunende software is het correct gebruiken van interpunctie van belang.
- Zorg voor afstemming tussen secties: verschillende docenten hanteren dezelfde ondersteuningsprincipes, op dezelfde manier.

7 Ondersteuning mentoraat

De mentor is de spil in de studiebegeleiding van leerlingen. De mentor beschrijft in groeps.info het antwoord op de ondersteuningsvraag van leerlingen met dyslexie. Hierbij wordt de mentor ondersteund door de specialisten uit het zorgteam. Het is van groot belang dat het opstellen van groeps.info goed is afgestemd met alle betrokkenen. Verder is het van belang dat groeps.info concrete aanwijzingen bevat die docenten, leerlingen en ouders in de praktijk kunnen uitvoeren. De mentor en alle betrokken docenten zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de uitvoering van groeps.info. Groeps.info wordt periodiek geëvalueerd op zijn opbrengsten tijdens de

rapportenbesprekingen. In groeps.info kan ook aandacht worden besteed aan de basisvaardigheden voor alle leerlingen als het groepsbeeld daartoe aanleiding geeft. Tijdens de mentorlessen/mentorgesprekken wordt er ingegaan op didactische en/of sociaal-emotionele ondersteuning. Dit is per groep verschillend aangezien de leerling centraal staat.

Een goede ondersteuning van leerlingen met dyslexie kan niet zonder de constructieve samenwerking met ouders. Binnen de samenwerking streeft de school naar een actieve rol van ouders. Zowel Remedial Teachers (RT) als mentoren wijzen de ouders tijdens informatieavonden en ouderavonden op deze rol. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Het is belangrijk dat ouders de dyslexie en de gevolgen daarvan begrijpen, accepteren en dat ouders hun kind ondersteunen bij het schoolwerk.
- Naast het bevorderen van zelfstandigheid kan enige hulp bij het plannen van huiswerk verstandig zijn. Veel kinderen hebben hier moeite mee.
Help hen indien nodig bij:
 - het structureren en plannen van huiswerk;
 - het overhoren van woordjes (oefen zoals getoetst wordt);
 - het samenvatten van teksten;
 - het aanleren van de juiste studievaardigheden.
- Stimuleer het lezen van boeken, tijdschriften en dergelijke. Dit bevordert het tempo bij stillezen. Zo nodig kunt u bij de openbare bibliotheek (of via www.passendlezen.nl) ingesproken boeken of boeken speciaal geschreven voor dyslectische leerlingen aanvragen.
- Stimuleer uw kind om voor zichzelf op te komen, bijvoorbeeld vragen stellen in de klas wanneer hij/zij het niet begrijpt.
- Het is belangrijk dat de ouders de mentor op de hoogte houden omtrent de beleving / het schoolwerk van hun kind en dat omgekeerd de mentor de ouders ook op de hoogte houdt van wat er op school gebeurt.

8 Aanpassingen van het onderwijs: compenserende faciliteiten en dispensatie

Bijna alle dyslectische leerlingen hebben, naast toepassing van de eerder genoemde ondersteuning ook nog specifiek op hun individuele problematiek toegesneden ondersteuning nodig om op hun cognitieve niveau te kunnen functioneren. Dit vergt aanpassing van de algemene gang van zaken in het onderwijs. Deze aanpassing kan bestaan uit compenserende faciliteiten of dispensaties.

Jaarlijks worden de compenserende faciliteiten die gelden met betrekking tot dyslexie op het Meander College bekeken in het licht van nieuwe ontwikkelingen en nieuwe wetgeving.

Algemeen

- Faciliteiten gelden uitsluitend voor die leerlingen, van wie de school een geldige dyslexieverklaring ontvangen heeft, en niet voor de taalzwakke leerling zonder verklaring. Een geldige dyslexieverklaring is gebaseerd op een diagnostisch onderzoek en mag alleen afgegeven worden door een GZ-psycholoog of een orthopedagoog-generalist met de bevoegdheid voor een psychodiagnostisch onderzoek.
- De school bepaalt, samen met ouders, leerling en overige betrokkenen, welke faciliteiten worden verleend. Per leerling wordt afgewogen welke faciliteiten de school kan bieden en welke voor de leerling daadwerkelijk noodzakelijk zijn. Er wordt gestreefd naar zoveel mogelijk maatwerk.
- Onder toetsen wordt verstaan: so's, proefwerken, tentamens en examens.
- Dyslectische leerlingen geven met een "D" op het proefwerkblad zelf aan dat ze in het bezit zijn van een geldige dyslexieverklaring.
- De leerlingen die gebruik maken van hulpmiddelen (zoals Sprint plus) maken hun toetsen in een apart lokaal dat hiervoor is ingericht. Het aparte lokaal is in de onderbouw op Oost2 en in de bovenbouw het faciliteitenlokaal.

Algemene faciliteiten, toetsen, spellingbeoordeling en (school)examens: zie bijlage 2

9 Ondersteuning buiten de lessen

Als de ondersteuning die docenten tijdens de lessen bieden (tijdelijk) niet toereikend is voor het behalen van voldoende leerresultaten, sociaal-emotioneel welbevinden, zelfstandigheid en weerbaarheid, kunnen de volgende trainingen en/of individuele begeleiding ingezet worden.

Algemeen:

Ouders en de leerling met dyslexie zullen voor de zomervakantie uitgenodigd worden bij de remedial teacher om de ondersteuningsbehoefte van de leerling in beeld te krijgen.

Alle leerlingen die in de brugklas starten met een dyslexieverklaring worden uitgenodigd voor een groepsgerichte training dyslexievaardig (DyVa). De doelstellingen van de training zijn beter leren omgaan met dyslexie in het voortgezet onderwijs en tips en trucs aanleren om effectiever te leren. Vanuit deze doelstellingen wordt gewerkt aan de thema's: bewustwording, handig denken, ontspanning, tips en trucs uitwisselen omtrent lees- en leerstrategieën voor de diverse vakken, praktische studietips oefenen, oplossingsgericht denken op korte- en lange termijn en het gebruik van digitale hulpmiddelen. Voorafgaand aan de groepsbijeenkomsten worden ouders en leerlingen uitgenodigd voor een informatiemiddag over dyslexie in het voortgezet onderwijs en het dyslexiebeleid op school. Op deze manier probeert de school de ouders zoveel mogelijk bij het leerproces van hun zoon/dochter te betrekken en tevens willen zij de leerling in zijn/haar kracht zetten m.b.t. zelfstandigheid.

Leerlingen met dyslexie die starten in de bovenbouw worden ook samen met hun ouders uitgenodigd voor de DyVa-bovenbouwtraining. In deze training ligt de nadruk meer op examenfaciliteiten en leer-, lees- en planstrategieën. Indien nodig of gewenst volgt er een gesprek waarin de onderwijsbehoeften worden afgestemd.

Leerlingen krijgen informatie over hun dyslexie; wat betekent dit voor hun taakaanpak, hoe kunnen zij het beste leren, maar ook wat het voor hun welbevinden betekent. Leerlingen kunnen kiezen met hun ouders uit vier modules, zodat de leerlingen hun spreekwoordelijke rugzak op maat kunnen vullen met o.a. leerstrategieën. Tijdens de DyVa-bijeenkomsten zullen de leerlingen informatie mee naar huis krijgen die zij met hun ouders kunnen delen.

Individuele begeleiding:

Na de dyslexievaardigheidstraining is het mogelijk om nog een periode individuele remedial teaching in te zetten, in overleg met ouders, leerling en school. De invulling van de begeleiding is afhankelijk van de hulpvraag van de leerling. De mentor is hiervoor het eerste aanspreekpunt.

Remedial teaching (RT) is een kortdurend begeleidingstraject. Er wordt gekeken of de leerling nog extra hulp nodig heeft of dat de leerling voldoende handvatten heeft om het zelfstandig te proberen.

De individuele begeleiding kan via de mentor doormiddel van een signaalbrief (zie bijlage 1) aangevraagd worden.

10 Wet- en regelgeving

Voor leerlingen met dyslexie kan het nodig zijn dat ze gebruikmaken van hulpmiddelen of faciliteiten om het onderwijs op hun eigen niveau te volgen. In sommige gevallen is het nodig om ontheffing te verlenen voor delen van het onderwijsprogramma of de inhoud van het onderwijsprogramma aan te passen. De directie van de school neemt hiertoe het besluit, meldt dit waar nodig aan de inspectie en zorgt voor een onderbouwde verantwoording. Ze doet dit binnen de kaders van de wet- en regelgeving.

Op het Meander College is echter een kleine groep leerlingen die op dusdanige manier hinder ondervinden van de dyslexie, dat doorstromen naar een ander niveau dreigt. De talen zijn voor hen een struikelblok. Bij deze groep leerlingen kan er gekeken worden naar aanpassing van de inhoud van een taal of (alleen in 2 Mavo) naar ontheffingsmogelijkheden. Zie bijlage 3.

Er wordt altijd eerst gekeken naar verlichting van één taal. Wanneer dit niet voldoende is kan er gekeken worden naar verlichting van de tweede taal. In bijzondere gevallen kan direct gekeken worden naar een verlicht programma voor twee talen. In het uiterste geval kan er alleen in 2 Mavo ook nagedacht worden over ontheffing van één taal.

Bij ontheffing van één taal is de afspraak dat de leerling bij de les aanwezig is. De leerling zal de tijd inzetten om extra tijd te besteden aan de overige talen. Bij

ontheffing en een verlicht programma zullen de leerlingen in de bovenbouw de desbetreffende taal moeten laten vallen

Bijlage 1 (te vinden op meandercollege.info, onder kopje zorg)

Signaalbrief Meander College

Algemene gegevens

Naam	
Klas	
Woonplaats	
Geboortedatum	
Besproken met	
Datum invulling	
Mentor	
Mailadres mentor	

Ondersteuningsbehoefte

<p>Reden van aanmelding/omschrijving van de ondersteuningsbehoefte:</p> <p>Wat is de concrete hulpvraag:</p> <p>De hulpvraag is afkomstig van: <u>Onderstreep hulpvrager(s):</u> mentor, vakdocent, zorgcoördinator, afdelingsleider, leerling, ouders, extern betrokkene (namelijk:.....)</p> <p>Heb je dit besproken met de leerling en wat is zijn/haar mening hierover? Zo nee, waarom niet? ☐ Ja, mening ☐ Nee, vanwege</p> <p>Heb je dit besproken met ouders en wat is hun mening? Zo nee, waarom niet? ☐ Ja, mening ☐ Nee, vanwege</p> <p>Heb je dit besproken met vakdocenten (betrek alle secties) en wat is hun mening (denk ook aan conclusie leerling- en/of rapportvergadering)? Zo nee, waarom niet? ☐ Ja, mening ☐ Nee, vanwege</p>

Relevante informatie Magister

Welke personen zijn al betrokken geweest of welke middelen zijn al ingezet?
Onderstreep en vul aan.

- extra hulp vakdocent/ mentor, nl;
- steunlessen / huiswerkbegeleiding, nl;
- remedial teaching;
- orthopedagoog;
- schoolcoach;
- schoolmaatschappelijk werk;
- leerplichtambtenaar;
- jeugdarts;
- externe instantie;

Relevante informatie Magister:

- Bijzonderheden cijfers:
- Bijzonderheden absentie:
- Bijzonderheden vrije info:
- Bijzonderheden logboek:

Welke hulp heb je als mentor tot nu toe geboden?

Welke hulp hebben vakdocenten tot nu toe geboden?

Welke hulp hebben ouders tot nu toe geboden?

Wat heeft de leerling tot nu toe zelf extra gedaan?

Waaruit blijkt dat de geboden hulp onvoldoende effect heeft gehad?

**Ouders zijn op de hoogte dat de leerling besproken wordt in het intern
zorgoverleg:
ja/nee**

De zorgcoördinator kan om aanvullende gegevens vragen n.a.v. het bespreken van de signaalbrief in het intern zorgoverleg.

Conclusie/acties vanuit intern zorgoverleg

Bijlage 2

Aanpassingen van het onderwijs: compenserende faciliteiten en dispensatie

Algemene faciliteiten

- a. Dyslectische leerlingen niet onvoorbereid hardop laten lezen in de klas of dit enkel in overleg met de leerling.
- b. Maximaal één toets voor Moderne Vreemde Talen per dag in de onderbouw.
- c. Aantekeningen op papier geven (foto maken met device) of laten kopiëren van een andere leerling die netjes en nauwkeurig werkt. PowerPoint van het digitale schoolbord versturen via e-mail naar de leerling of werken met flipcharts.
- d. Huiswerk wordt schriftelijk opgegeven via het bord en via Magister.
- e. Indien nodig het aantal te lezen boeken beperken, moeilijkheidsgraad aanpassen of boeken laten lezen waar luister-cd's van zijn gemaakt.

Toetsen

- a. Extra tijd: dyslectische leerlingen hebben recht op extra tijd voor toetsen. In de onderbouw worden de overhoringen en repetities verkort. Op de toetsen staat aangegeven welke opgaven bij tijdgebrek niet gemaakt hoeven te worden. In de bovenbouw wordt er extra tijd geboden:
 - bij een toets van 40/50 minuten: 10 minuten extra tijd
 - bij een toets van 75/90 minuten: 15 minuten extra tijd
 - extra tijd bij examens is ten hoogste 30 minuten
- b. Toetsen/opdrachten worden aangeleverd in lettertype Arial 12.
- c. De toetsvorm wordt afgestemd op de oefenwijze in de klas.
- d. Indien nodig: extra hulpmiddelen toestaan, bijvoorbeeld laptop met spellingcorrectie, koptelefoon, Daisy-speler/-software of gebruik van voorleessoftware (voorkeursprogramma is Sprint (Plus)).
- e. Indien nodig en na overleg met de remedial teacher/ orthopedagoog: wanneer blijkt dat de leerling met dyslexie bij schriftelijke toetsen niet in staat is (ondanks goed leren en de inzet van hulpmiddelen) om overeenkomstig met zijn niveau te presteren, dan kan er gekozen worden voor een andere vorm van toetsen. De toets kan in kleinere gedeeltes worden opgesplitst of er kan mondeling getoetst worden. Bij luistertoetsen kan de leerling in een apart lokaal met een cd luisteren, zodat hij in zijn eigen tempo kan werken. De leerling mag 1 keer terugspoelen en dit is onder begeleiding van een docent of onderwijsassistent.
- f. Afspraken ten aanzien van het aantal af te nemen toetsen per dag/week: er wordt in de onderbouw maximaal 1 toets per dag afgenomen. In de bovenbouw worden de toetsen in toetsweken afgenomen.

Spellingbeoordeling

Spelling is een onderdeel van de exameneisen. Dat onderdeel wordt in het centraal examen getoetst bij Nederlands op alle schooltypen, en bij Engels vmbo GL/TL.

Dyslectische kandidaten hebben veel problemen met een correcte spelling. Echter, de beoordeling van spelling tijdens het centraal schriftelijk examen is een klein deel van de totale beoordeling: bij Nederlands havo en vwo vier van de maximaal te behalen punten en bij Nederlands vmbo twee. Bij Engels is het aantal punten niet exact aangegeven. In alle gevallen gaat het om minder dan 10% van de maximale totale score.

Het is *niet* toegestaan om bij een onderdeel van de exameneisen, vanwege een beperking, een andere beoordeling toe te passen. Dat wordt ook steeds expliciet in het correctievoorschrift vermeld. Het gebruik van de spellingscontrole is in het schooljaar 2017-2018 voor dyslectische leerlingen toegestaan, met uitzondering van de toetsen waarin spelling een toetsonderdeel is.

Voor alle toetsen die op school worden afgenomen, buiten de centrale eindexamens, gelden de volgende richtlijnen voor docenten:

Algemeen:

- a. Wanneer de spellingregels tot de opgegeven stof van de toets behoren, dan worden fouten net zo geteld als bij andere leerlingen.
- b. Spellingfouten niet meerekenen als spelling niet getoetst wordt of een maximaal aantal punten aftrek voor de spelling.
- c. Een maximale aftrek van punten (bijvoorbeeld een halve of een hele punt) voor alle spellingfouten. Bij de centrale examens zijn er richtlijnen opgenomen voor het aantal punten die gehaald kunnen worden voor de spelling. Waar in het schoolexamen, zoals bij Nederlands en de moderne vreemde talen, spelling wordt beoordeeld, wordt hetzelfde uitgangspunt gehanteerd: een maximaal aantal punten aftrek voor de spelling (www.masterplandyslexie.nl).
- d. Reken een spelfout maar één keer.
- e. *Dictee*: Wanneer een leerling het dictee ruim van tevoren kan leren, het dictee meerekenen mits er compensatie mogelijk is van andere onderdelen. Bij een woorddictee alleen de woorden laten opschrijven.
- f. Leerlingen die tijdens de begeleidingsles een spellingschrift of naslagwerk voor grammatica hebben gemaakt mogen deze, na overleg met de desbetreffende docent, ook als naslagwerk gebruiken tijdens de toets. De docent bepaalt (in overleg met de remedial teacher/ orthopedagoog) hoe lang een leerling gebruik mag maken van dit naslagwerk. Dit naslagwerk mag niet gebruikt worden bij (school)examens.
- g. De docenten wijzen de leerlingen ook op het correcte gebruik van de interpunctie (hoofdletters, punten, komma's, etc.).

- h.* De dyslectische leerling heeft de mogelijkheid om een toets of schoolexamen op de laptop te maken, waarbij hij gebruik mag maken van de spellingscontrole. Naast de digitale toets kan de leerling gebruik maken van de toets op papier (wanneer dit als prettig ervaren wordt).
- i.* Voor Duits en Frans: fonetisch gespeld wordt goed gerekend bij woorden en zinnen, met uitzondering van grammaticaonderdelen. T.a.v. de normering in de onderbouw wordt t.a.v. de dyslexieversie de meest gunstige normering aangehouden. Als niet alles is gemaakt wordt de dyslexienorm aangehouden.

(School)examens

- a. Recht op tijdsverlenging.
- b. Gebruik maken van een computer tijdens tentamens en examens.
- c. Gebruik maken van een computer met tekst-naar-spraaksoftware.
- d. Luistertoetsen in een aparte ruimte maken met luistertoetsen die speciaal voor dyslecten zijn gemaakt.
- e. Literatuurlijst:
 - eventueel het aantal te lezen boeken beperken of moeilijkheidsgraad aanpassen aan niveau;
 - lezen met een daispeler/- software;
 - in overleg de verfilming van het boek bekijken of gebruik maken van een luisterboek.

Bijlage 3

10 Wet- en regelgeving

Verlicht programma Frans en Duits in de onderbouw (M/H/A)

De vakdocent signaleert samen met de leerling met dyslexie dat de leerling in aanmerking kan komen voor een verlicht programma. De vakdocent geeft dit door aan de mentor en de mentor zal d.m.v. een signaalbrief (zie bijlage 1) de leerling inbrengen in het intern zorgoverleg.

De orthopedagoog zal vervolgens samen met de leerling, ouder en vakdocent kijken wat nodig is voor deze leerling. Het verlicht programma kan onder andere bestaan uit:

- Zinnen alleen leren van Duits/Frans naar het Nederlands
- Woorden fonologisch in Duits/Frans geschreven is voldoende
- Ondersteuning bij grammatica (wijziging in opdracht: bijv. zinnen zijn al vertaald en moeten op de juiste wijze geplaatst worden)

De leerling zal een verlicht programma volgen op maat en zal de reguliere les Duits/Frans blijven volgen.